

Fundația Culturală Română și scriitorii

După 1989, literatura română s-a confruntat cu două probleme majore. Acestea erau consecința izolării maxime, ridicată la nivel de politică de stat în perioada comunistă, manifestată prin tratamentul de care se „bucurau” scriitorii refugiați în Occident (eliminată din orice compendiu de literatură, din librării și din biblioteci), ori prin criteriile de selecție a autorilor (numai cu gir oficial) traduse în străinătate.

Era vorba în primul rând de reluarea legăturilor cu scriitorii din exil; în al doilea rând; de traducerea și susținerea literaturii române în străinătate. Cine avea să pună în practică această politică culturală?

În aprilie 1990 a fost înființată *Fundația Culturală Română (FCR)*, condusă de Augustin Buzura (președinte), pentru a oferi un cadru instituționalizat realizării acestor proiecte. După mai bine de opt ani, unii dintre scriitorii români contestă încă eficiența activității fundației în cauză și a președintelui *FCR*, Augustin Buzura.

Statutul

O primă nelămurire, legată de statutul *Fundației*, se referă la caracterul guvernamental sau nonguvernamental al acesteia:

Ziarul *Ziua* susține că *Fundația* se situează pe o poziție contradictorie, primind, conform statutului, subvenții de la buget, dar prezentându-se în același timp în străinătate ca organizație nonguvernamentală. În sprijinul acestor aserțiuni, autorii articolelor din *Ziua* citează fragmente din site-ul *Fundației* de pe Internet (oct. a.c.): „*Fundația Culturală Română, creată în aprilie 1990, este cea mai importantă instituție națională de cultură, nonguvernamentală și apolitică din România*”. Chiar aici, însă, se mai spune că ea este finanțată inclusiv prin „*ajocajii bugetare anuale, aprobate de Parlamentul României*” și de *MAE*.

În răspunsul trimis redacției ziarului, *Fundația Culturală Română* spune că „*organizația nu a fost și nu este finanțată de MAE*”. *Ziua* citează, în replica, *Legea 109* din 3 Iunie 1998 emisă de Parlament și publicată în *Monitorul Oficial* nr. 207 din 3 Iunie: „*La articolul 11, paragraful 16, găsim următoarele: «Suma de 9,3 miliarde lei, prevăzută în bugetul MAE la capitolul Cultură, religie și acțiuni privind activitatea sportivă și de tineret, se va utiliza pentru finanțarea activității Fundației Culturale Române, potrivit prevederilor legale»*”.

Politicile culturale

Conform statutului, *FCR* are rolul de a asigura „menținerea și dezvoltarea relațiilor culturale și spirituale cu românii din afara granițelor țării, în vederea conservării identității lor de limbă, cultură, tradiții”.

Mai ales la începuturile ei, *FCR* s-a confruntat cu reticența multora din scriitorii din exil de a colabora cu Augustin Buzura, date fiind legăturile acestuia cu regimul Iliescu. Motivul explicitat de Mirela Roznoveanu este presupusa „moștenire” a unor structuri instituționale dinainte de 1989: „*Așa, în trecut, mi-am amintit că FCR, înființată în zorii lui 1990, a preluat vechea Asociația Română (AR), condusă de Virgil Cândea, despre care gurile rele spun că ar fi fost ofițer acoperit de Securitate. O fi fost, n-o fi fost, nu știu, dar ce se știe e că Asociația Română era o succursală a Direcției de Informații Externe a Securității*”.

Augustin Buzura răspunde că „*Fundația Culturală Română s-a născut nu pe structurile asociației pomenite (...) ci prin destinația lor*”.

În afară de obiecția politică, atenuată oricum după alegerile din noiembrie 1996, există două direcții importante ale criticilor formulate la adresa *FCR*. Prima se regăsește în mod special în intervențiile Mirelei Roznoveanu și se referă la publicarea în România a autorilor români din exil, pe care *Fundația*, conform statutului, ar trebui să o susțină financiar: „*...am încercat să aflu dacă vreun amic scriitor a publicat recent vreă carte la FCR. Mi-am adus aminte de Nina Cassian. Dar ea a declarat public anul trecut, la lansarea cărții (...), că a plătit bani pentru asta*”.

Augustin Buzura răspunde: „*Ediția Fundației, cu peste 300 de titluri în cei șapte ani de existență, a publicat din SUA nu doar pe Nina Cassian și Petru Popescu, dar și pe Norman Manea, Andrei Codrescu, Sanda Golepenția, Constantin Eretescu, Virgil Nemoianu, Dorin Tudoran*”.

Mai pe larg este dezbătută problema traducerilor scriitorilor români.

Aspectul cel mai luat în discuție, alături de Dumitru Țepeneag, cit și de Denisa Comănescu, se referă la prezența destul de firavă a literaturii românești în afara României. „*Cea mai activă în traducerea literaturii române a fost o mică editură din Sud, editura Jacqueline Chambon; care a publicat câțiva autori dintre cele două războaie (...) Tot acolo au fost traduși și Marin Sorescu și Bănulescu. La Paris, Fundația Culturală Română sau, cum îi ziceai voi, Fundația Buzura, a reușit să facă să apară un singur roman: acela al directorului Fundației, Augustin Buzura*”, spune Dumitru Țepeneag.

Alte apariții de carte românească în Franța, continuă Dumitru Țepeneag, au fost: „*Despre Ilmită*, de Gabriel-Liceanu; „*Don Juan*, de Nicolae Breban; Eugen Simion, Mircea Cărtărescu și conchide: „*Cam asta e tot!*”.

În aceeași ordine de idei, iată ce a declarat Denisa Comănescu la seminariul organizat la Neptun de *Uniunea Scriitorilor* cu traducători de literatură română: „*Acesta este un exemplu (editarea unei antologii de poezie românească în Irlanda; n.n.) de la care putem porni pentru a discuta ce trebuie să facă acest Institut Român, pomenit de Laurențiu Ullici. Am sperat multe în acest sens de la Fundația Culturală Română, care primește bani de la buget, prin Ministerul de Externe; noi sistemul așadar plăților pentru cărțile care apar la FCR sau pentru acțiunile pe care le face aceasta. Am sperat că se va face așa ceva la FCR, că asta va fi o încercare de promovare a literaturii române în străinătate. Nu s-a făcut așa ceva până acum*”.

Dumitru Țepeneag este nemulțumit și de decizia lui Augustin Buzura de a nu susține, prin *Fundația*, apariția unei reviste care a constituit, din 1975 până în 1980, unul din puținele spații dedicate publicării scriitorilor români din exil și care realizase acumularea unui capital de relații ce ar fi putut fi folosit după 1989. Este vorba de *Cahiers de l'Est*, relaiată în 1991 sub forma *Noilor caiete (Nouveaux Cahiers de l'Est)*, abandonată din lipsă de fonduri de editorul francez (*POL*): „*Însă probabil că patrioții de la Fundație, în frunte cu Buzura, nu suportau ideea de a sprijini o revistă la Paris, condusă de un român*...”.

Iată și replica lui Augustin Buzura: „*Alegerea a făcut-o Comitetul Director (...) Sigur, opțiunea nu a fost dificilă. Fundația Culturală Română nu are obligația de a reanima diversii morți (literari etc., etc.) din străinătate, chiar dacă aceștia sînt români*”.

Nu numai activitatea *Fundației* este

pusă în discuție, ci și modul insuficient în care este prezentată literatura română în străinătate. Dumitru Țepeneag semnalează prezența timidă, în dicționarul *Laffont-Bompiani*, a articolelor dedicate literaturii române: „*Am găsit, 58 de unghuri, 49 de cehi și slovaci și numai 37 de români. Iar din acești 37, numai 4 autori afirmați după război (față de 14 la unghuri și vreo 12 la cehi): Marin Preda, Marin Sorescu, Mircea Dinescu și Augustin Buzura. Amuzant, ori mai degrabă caricatural, e faptul că în momentul apariției dicționarului, Sorescu era ministru. Dinescu, președintele Uniunii Scriitorilor, iar Buzura era și este (probabil până la adînci bătrîneți) președintele Fundației Române. Fisu-plinsul Eu nu zic că nu și merită locul, dar s-ar fi convenit ca alături de el să apară și Nichita Stănescu, Sorin Titel, Leonid Dimov, Ștefan Bănulescu, Nicolae Breban, Mircea Ivănescu*”.

Augustin Buzura va replica la această chestiune: „*...nu sînt vinovat... de faptul că redactorii (...) au optat pentru Marin Preda, Marin Sorescu, Mircea Dinescu, Augustin Buzura. Sigur, cu mina pe inimă, regret sincer absența altor scriitori contemporani, dar tot cu mina pe inimă, spun că alegerea lor nu mi se pare greșită*”.

Banii

Polemica se deplasează însă, după cum am precizat, și spre latura spinooasă a gestionării fondurilor pe care le are la dispoziție *FCR*, acuzată de a-și direcționa greșit și unilateral resursele și de a le risipi în călătorii inutile în străinătate. Discuția se lărgește, cuprinzând și alții înalți funcționari culturali, pe ale căror călătorii s-ar risipi în parte fondurile culturale: „*...Prioritate... ar trebui să aibă compendiile de istorie literară și dicționarele, ale noastre sau ale altora, în măsura în care putem colabora direct la ele (...) În orice caz (...) ar trebui să renunțăm la costisitoarele călătorii ale afliților în treabă, scriitorii sau funcționarii culturali care fac turism cultural pe banii statului (...) Cu banii cheltuiți de Fundația Buzura și Ministerul Culturii numai pentru deplasarea înalților sau mai măruntilor funcționari prin lume, guvernul ar putea să-și cumpere nu două elicoptere, ci am zis că ne trebuie pentru promovarea literaturii, ci trei*” (Dumitru Țepeneag).

„*Am citit (...) că directorul FCR a venit, din 1990 pînă acum în America de vreo patruzeci de ori și că numai acest efort al său, de strîngere personală a legăturilor cu America, a costat peste 300.000 de dolari. Bani decontaj*”.

Augustin Buzura contestă aceste calcule: „*N-am fost în America «de vreo 40 de ori», ci de vreo, 8 sau 9 ori, din care de trei ori cu delegații oficiale, ceea ce înseamnă că n-am cheltuit nici măcar un dolar din banii Fundației*”.

În loc de concluzie

„*Promovarea literaturii române nu trebuie lăsată în grija indivizilor, ci trebuie preluată de un for cu posibilități de coordonare și mijloace financiare* — crede Dumitru Țepeneag. Acest for nu trebuie condus de un scriitor, oricît ar părea de destoinic și obiectiv, ci de o comisie de critici și funcționari culturali care să nu rămîna în post mai mult de doi-trei ani. Menținerea timp de un deceniu în fruntea Fundației Culturale Române a romancierului Augustin Buzura e o aberație înimaginabilă într-o țară democratică. Cum adică, președintele țării se schimbă, iar președintele fundației rămîne ca băț în cuie! Președintele Uniunii Scriitorilor e, prin statut, ales pentru patru ani, la fel și președintele Academiei. De ce președintele Fundației Culturale Române e imamovibil?”.

O mare parte din toate aceste acuzații și contra-acuzații ar fi putut fi evitate în condițiile în care obiectivul principal, promovarea literaturii române peste hotare, ar fi fost urmărit cu mai multă rigoare și aplicînd alte metode. Controversele nu se vor atenua decît în momentul în care promovarea literaturii române se va realiza în condiții de totală transparență, prin schimbarea periodică a responsabililor și prin lansarea de subvenții către editurile străine, după modelul îndelung și cu succes aplicat de țări cu o literatură mult mai semnificativă decît a noastră.

Note:

1. George Roncea și Adrian Artene, *FCR minte pe barba lui Pleșu*, *Ziua*, 26 octombrie 1998.
2. *Idem*.
3. *Idem*.
4. Mirela Roznoveanu, *Din America, cu dragoste... Responsabili cu diaspora, Lumea Liberă*, 17 octombrie 1998.
5. Augustin Buzura, *Fundația Culturală Română nu are obligație de a reanima diversii morți din străinătate...*, interviu de C. Stănescu în *Adevărul literar și artistic*, 3 și 10 noiembrie 1998.
6. *Idem*.
7. Dumitru Țepeneag, *Cu banii pentru un singur elicopter am putea face cunoscută literatura română în lume*, interviu realizat de Ioan Bucduca în *Lucașfarul*, nr. 36, din 14 octombrie 1998.
8. Denisa Comănescu, *Fără bani nu se poate face absolut nimic pentru literatura română în străinătate*, intervenție în cadrul seminarului *Traducerea literaturii române în străinătate: căi, mijloace, metode*, în *Adevărul literar și artistic*, 20 octombrie 1988.
9. *Idem*.
10. Dumitru Țepeneag, *ibid.*
11. Augustin Buzura, *ibid.*
12. Dumitru Țepeneag, *ibid.*
13. Mirela Roznoveanu, *ibid.*
14. Augustin Buzura, *ibid.*
15. Dumitru Țepeneag, *ibid.*

Ioana Oancea

Acum și la ora 8 dimineța!

Dacă doriți să aflați la ce ore, în ce benzi sau pe ce frecvență FM din orașul dvs. puteți asculta emisiunile BBC, telefonați la 01.211.11.60

BBC WORLD SERVICE